

Τι θα θυμάμαι για... τους συνδέσμους

Υπάρχουν δύο κατηγορίες συνδέσμων, ανάλογα με το τι είδους προτάσεις συνδέουν:

- α. οι **παρατακτικοί** σύνδεσμοι, που συνδέουν **όμοιες** προτάσεις (**παρατακτική σύνδεση**)
- β. οι σύνδεσμοι που συνδέουν τις εξαρτημένες προτάσεις με τις κύριες (**υποτακτική σύνδεση**).

Τι να θυμάμαι όταν γράφω

1. Στον καθημερινό λόγο, το **και** γίνεται **κι** πριν από λέξη που αρχίζει με φωνήεν.
Πρώτα έφαγε **κι** **έπειτα** διάβασε την εφημερίδα του.
2. Ο ειδικός σύνδεσμος **πώς** δεν τονίζεται, ενώ το τροπικό επίρρημα **πώς** τονίζεται.
Νόμισε **πώς** (=ότι) τον είδε.
Με ρώτησε **πώς** (=με ποιο τρόπο) ήρθα.
3. Ο ειδικός σύνδεσμος **που** δεν τονίζεται, ενώ το τοπικό επίρρημα **πού** τονίζεται.
Βλέπεις **που** (=ότι) δεν τον σέβεται καθόλου;
Ντίνα, **πού** (=σε ποιο μέρος) θα φάτε το μεσημέρι;
4. Ο ειδικός σύνδεσμος **ότι** δεν παίρνει ποτέ υποδιαστολή, ενώ η αναφορική αντωνυμία **ό,τι** παίρνει πάντοτε υποδιαστολή.
Δήλωσε **ότι** θα πάει.
Φέρε μαζί σου **ό,τι** (=οτιδήποτε) θέλεις.

ΕΝΟΤΗΤΑ 15

Πώς δηλώνω συναισθήματα;

Επιφωνήματα

Ε! Ταξί!

Ε! Ταξί, ταξί! ...

Αμ δε! Περνά το ένα, περνά το άλλο, περνά και το παράλλο, σηκώνεις το χέρι, κατεβάζεις το χέρι, ξανασηκώνεις το χέρι, ξανακατεβάζεις το χέρι.

Ουφ πια! Χριστέ μου! Και ξαναπερπάτημα και ξανασταμάτημα. **Α!** Να πετύχω ένα άδειο, παρακαλός μες στο μυαλό σου. **Μακάρι!** Αλλά, **μπα!** Πού τέτοια τύχη! Λίγο πιο κάτω τσούρμο κόσμος, κακό...

Χμ! Τι γίνεται εδώ; Συλλαλητή-

ριο; Γάμος; Ανάσταση;

– Όχι, κύριε! Στάση λεωφορείου!

Ω! Το λεωφορείο! Τα λεωφορεία! Επίθεση! Γιουρούσι! Στρίμωγμα και πατίκωμα και πάστωμα και στοίβαγμα... «**Αχ!** Το χέρι μου!», «**Αου!** Το πόδι μου!», «**Ε!** Βλέπε και λίγο πού πατάς!» **Αμάν!** Δε χωράει ούτε βελόνι! Κι εσύ; Πάλι απέξω.

Ε! Ταξί, ταξί!...

Δημήτρης Ψαθάς, *Χαίρε Αθήνα*
(διασκευή)

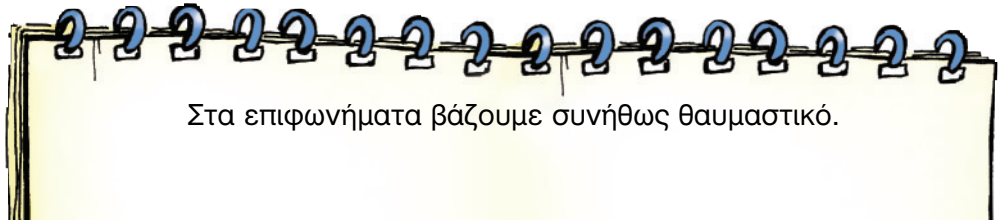
ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ → Είναι άκλιτες λέξεις με τις οποίες μπορώ να εκφράσω τα συναισθήματά μου (δηλαδή τον θαυμασμό, τον πόνο, τη λύπη, τη στενοχώρια, την απορία μου), να πραγματοποιήσω πράξεις (π.χ. παρακίνηση, έπαινο, κάλεσμα, ευχή) ή να δηλώσω τη στάση μου σε μια κατάσταση (π.χ. άρνηση, ειρωνεία, δυσπιστία).

Οι κυριότερες κατηγορίες επιφωνημάτων είναι:

- α. Όσα εκφράζουν **θαυμασμό**: Α!, ποπό!, ω! κ.ά.
- β. Αυτά που εκφράζουν **απορία**: Α!, ο!, μπα!, ε; κ.ά.
- γ. Όσα δείχνουν **πόνο, λύπη ή στενοχώρια**: Αχ!, ω!, αμάν!, άου!, οχ!, αλίμονο!, α! κ.ά.
- δ. Αυτά που εκφράζουν **ευχή**: Μακάρι!, είθε! κ.ά.
- ε. Όσα δηλώνουν **έπαινο**: Μπράβο!, εύγε!, ζήτω! κ.ά.
- στ. Όσα φανερώνουν **κάλεσμα**: Ε!, επ! κ.ά.
- ζ. Όσα εκφράζουν **ειρωνεία**: Ε!, ου! κ.ά.
- η. Όσα **παρακινούν και το αντίθετο**: Άντε!, ε!, άμε!, μαρς!, στοπ!, σουτ! κ.ά.
- θ. Αυτά που δηλώνουν **άρνηση ή δυσπιστία**: Χμ!, μπα!, αμ δε! κ.ά.

Τι να θυμάμαι όταν γράφω

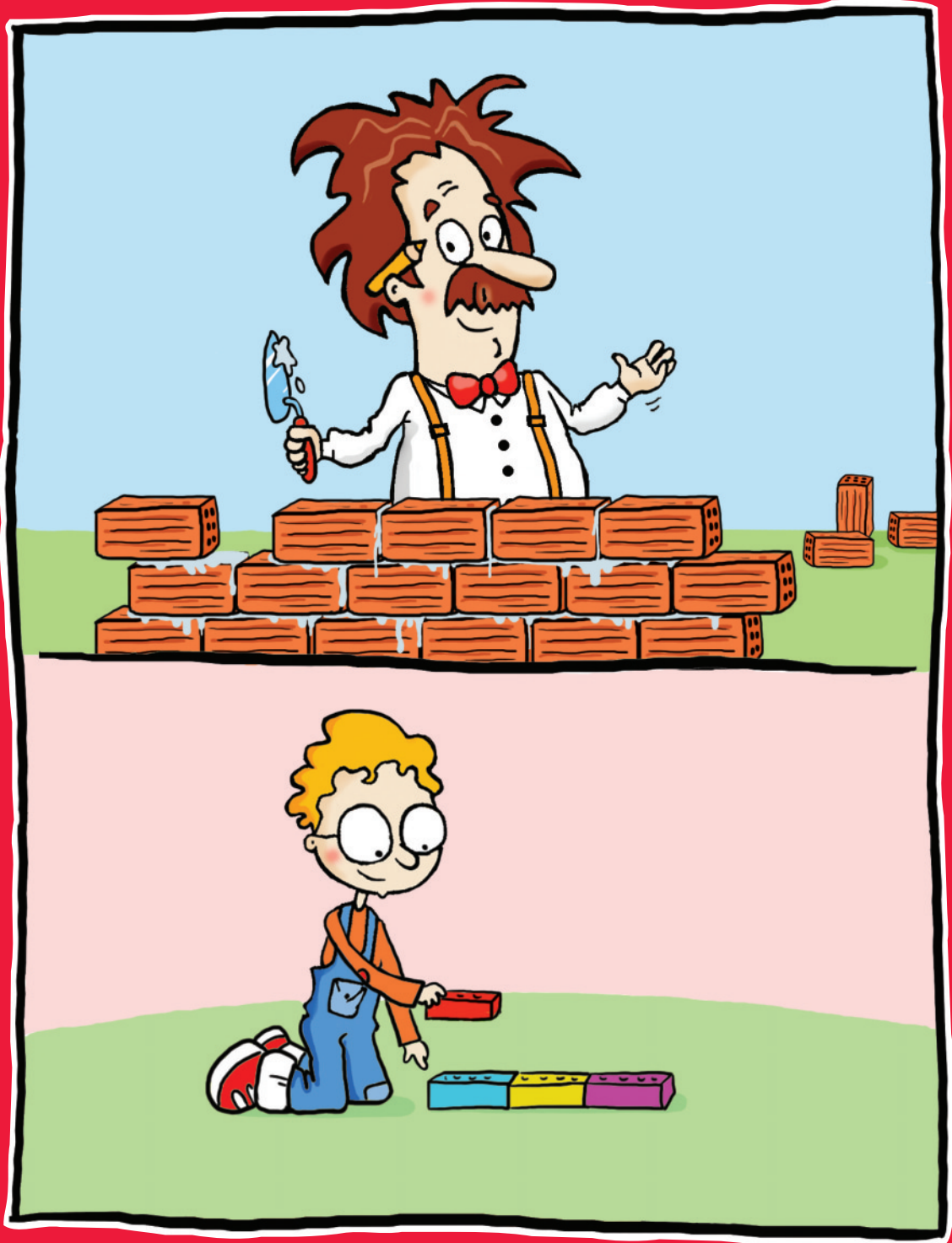

Στα επιφωνήματα βάζουμε συνήθως θαυμαστικό.

ΤΕΤΑΡΤΟ ΜΕΡΟΣ

Συνθέτω φράσεις και προτάσεις

Σύνταξη

ΕΝΟΤΗΤΑ 16

Πώς συνδέτω φράσεις και προτάσεις;

16.1 Με την πρόταση συνδέω δύο φράσεις

Είδαμε πώς σχηματίζονται οι λέξεις και σε τι μας χρησιμεύουν. Όμως, στην καθημερινή μας επικοινωνία χρησιμοποιούμε συνήθως πολύ μεγαλύτερες κατασκευές λόγου, τις φράσεις και τις προτάσεις:

Πρόταση λέγεται μια σειρά από λέξεις η οποία περιλαμβάνει οπωσδήποτε ένα ρήμα και έχει δικό της, αυτοτελές νόημα.

Με την πρόταση παρουσιάζουμε τη σχέση μιας ονοματικής φράσης (ή της λέξης που την αντικαθιστά, π.χ. αντωνυμίας) με αυτά που περιγράφει το ρήμα (και η ρηματική φράση).

Η Μαρία κοιμάται.

Ονοματική Φράση   Ρήμα

- Η ονοματική φράση αυτή είναι το «**υποκείμενο**» της πρότασης.
- Το ρήμα και οι λέξεις που πάνε μαζί του φτιάχνουν τη «**ρηματική φράση**».

Βρίσκουμε το **υποκείμενο** αν διαβάσουμε την πρόταση και μετά ρωτήσουμε «**ποιος**»/ «**ποια**»/«**ποιο**»;
Π.χ. Ποια κοιμάται;
Η Μαρία

Το υποκείμενο είναι **πάντοτε** σε ονομαστική πτώση.

Η Μαρία πηγαίνει στο σχολείο με τις φίλες της.

Υποκείμενο Ρηματική Φράση

Ο αδελφός του Πέτρου διάβαζε τα μαθήματά του μετά το μεσημέρι.

Υποκείμενο Ρηματική Φράση

Μια πρόταση είναι μια σειρά λέξεων που έχει δικό της, ξεχωριστό νόημα, και περιέχει **ένα και μόνο** ρήμα.

Δηλαδή, είναι προτάσεις τα:

Ο γιατρός **έγραψε** τη συνταγή.
Η φίλη της μητέρας **μιλάει** Ισπανικά.

Δεν είναι προτάσεις τα:

Η φίλη της μητέρας τη συνταγή

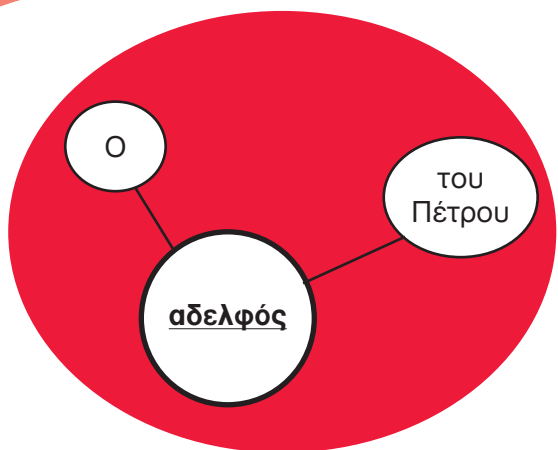
Μα, οι σειρές των λέξεων *η φίλη της μητέρας* ή *τη συνταγή* έχουν νόημα, κι ας μην είναι προτάσεις. Πώς να τις ονομάσω;

Η κάθε **πρόταση** φτιάχνεται από δύο μικρότερες ομάδες λέξεων, που τις λέμε **φράσεις**: π.χ. τη φράση «Ο αδελφός του Πέτρου» και τη φράση «διάβαζε τα μαθήματά του μετά το μεσημέρι». Την πρώτη τη λέμε **Ονοματική Φράση**, γιατί σχηματίζεται γύρω από το Ουσιαστικό και τη δεύτερη **Ρηματική Φράση**, γιατί σχηματίζεται γύρω από το Ρήμα.

Συνθέτω φράσεις και προτάσεις

ΟΝΟΜΑΤΙΚΗ ΦΡΑΣΗ

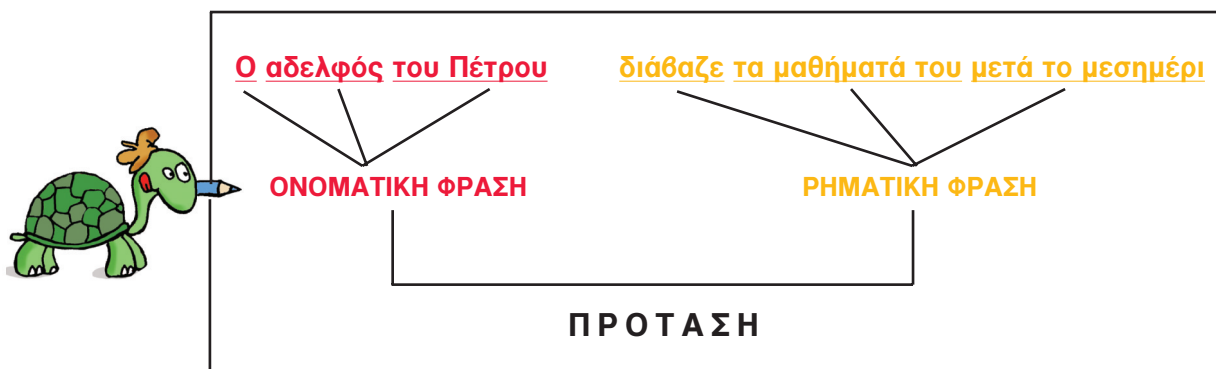
+

ΡΗΜΑΤΙΚΗ ΦΡΑΣΗ

Μια φράση αποτελείται από λέξεις. Μπορεί να περιέχει επίσης και άλλες, μικρότερες φράσεις. Έτσι, η φράση *ο αδελφός του Πέτρου* αποτελείται από ένα άρθρο (*ο*), ένα ουσιαστικό (*αδελφός*) και ακόμα μία φράση (*του Πέτρου*). Το κύριο συστατικό της φράσης *ο αδελφός του Πέτρου* είναι το ουσιαστικό *αδελφός*, που αποτελεί και τη βασική λέξη (τον πυρήνα) της Ονοματικής Φράσης.

Αλλά και η Ρηματική Φράση μπορεί να περιέχει μικρότερες φράσεις. Έτσι, η Ρηματική Φράση *διάβαζε τα μαθήματά του μετά το μεσημέρι* αποτελείται από το Ρήμα *διάβαζε*, τη φράση *τα μαθήματά του* και τη φράση *μετά το μεσημέρι*.

Βλέπουμε λοιπόν ότι η πρόταση αποτελείται από μια Ονοματική Φράση – Υποκείμενο και μια Ρηματική Φράση. Αυτές, όμως, μπορεί να περιέχουν μικρότερες φράσεις.

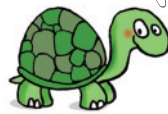
Τα σφηνοτουβλάκια μου κολλάνε το ένα πάνω στο άλλο και όλα μαζί φτιάχνουν μια στέρεη κατασκευή.

Ακριβώς! Η πρόταση φτιάχνεται όπως φτιάχνεται ένα σπίτι ή μια κατασκευή με σφηνουβλάκια. Οι φθόγγοι φτιάχνουν συλλαβές, οι συλλαβές φτιάχνουν λέξεις, οι λέξεις εντάσσονται σε φράσεις, οι φράσεις καταλήγουν σε μεγαλύτερες φράσεις και –τέλος– οι δύο πιο σημαντικές φράσεις, δηλαδή η Ονοματική Φράση – Υποκείμενο και η Ρηματική Φράση, μας δίνουν την πρόταση.

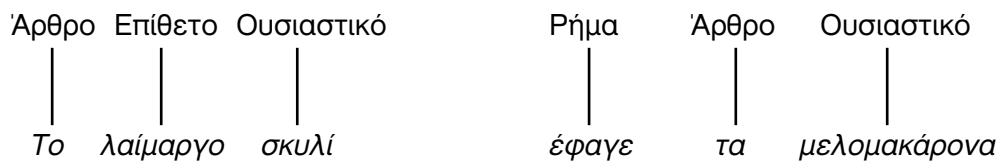
Για να αναλύσω τη δομή της πρότασης...

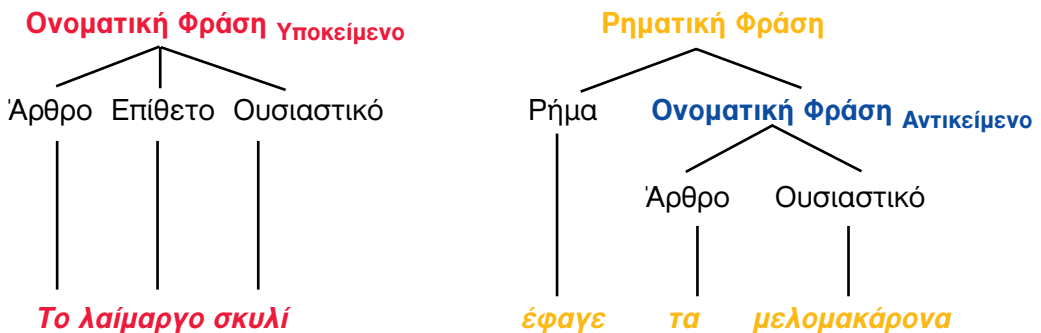
Ναι ναι, ξέρω. Θυμάμαι. Μετά οι προτάσεις δημιουργούν παραγράφους και οι παράγραφοι κείμενο... Τέλεια συνεργασία, δηλαδή!

Το λαίμαργο σκυλί έφαγε τα μελομακάρονα.

...Πρώτα βρίσκω τι μέρος του λόγου είναι κάθε λέξη.

Μετά, ξεχωρίζω την **Ονοματική Φράση – Υποκείμενο** από τη **Ρηματική Φράση** (προσέχω όμως γιατί συχνά μέσα στη Ρηματική Φράση υπάρχουν και ολόκληρες ονοματικές φράσεις, όπως εδώ η φράση τα μελομακάρονα, που αποτελείται από ένα άρθρο και ένα ουσιαστικό):

Θυμάμαι ότι για να βρω το **Υποκείμενο** ρωτάω **ποιος/ποια/ποιο**. Η απάντηση είναι το υποκείμενο. Για παράδειγμα, όταν ακούω την πρόταση «Το λαίμαργο σκυλί έφαγε τα μελομακάρονα», ρωτάω: «Ποιος;». Η απάντηση, δηλαδή η φράση «Το λαίμαργο σκυλί», είναι το **υποκείμενο** της πρότασης.

Το υπόλοιπο μέρος της πρότασης, δηλαδή η φράση «έφαγε τα μελομακάρονα», είναι η **Ρηματική Φράση**. Η Ρηματική Φράση, τώρα, μπορεί να περιέχει μια φράση που να απαντά στην ερώτηση **ποιον/ποια/τι** και να δείχνει το πρόσωπο, ζώο ή πράγμα που επηρεάζεται από την ενέργεια που μας δείχνει το ρήμα. Η φράση αυτή λέγεται **Αντικείμενο** (π.χ. «τα μελομακάρονα»). Για παράδειγμα, όταν ακούω την πρόταση «Το λαίμαργο σκυλί έφαγε τα μελομακάρονα», ρωτάω «Τι (έφαγε);». Η απάντηση, δηλαδή η φράση «τα μελομακάρονα», είναι το **αντικείμενο** της πρότασης.

Στο τέλος, ενώνω τις δύο μεγάλες φράσεις και φτιάχνω την πρόταση:

ΠΡΟΤΑΣΗ

Ονοματική Φράση Υποκείμενο

Άρθρο Επίθετο Ουσιαστικό

Το λαίμαργο σκυλί

Ρηματική Φράση

Ρήμα

Ονοματική Φράση Αντικείμενο

Άρθρο Ουσιαστικό

έφαγε τα μελομακάρονα

3ο
βήμα
και
τελειώσαμε!

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 33

Αναλύω στο τετράδιό μου τη δομή των προτάσεων, ακολουθώντας τα παραπάνω βήματα:

1. Η μητέρα αγαπάει τη λαϊκή μουσική.
2. Οι μικροί ερευνητές ρωτούν το καθετί.
3. Πολλοί αθλητές κάνουν μεγάλες θυσίες.

16.2 Τα είδη των φράσεων

Πιο πάνω, κάναμε λόγο για Ονοματικές και Ρηματικές Φράσεις. Ας δούμε τώρα τις φράσεις αυτές ξεχωριστά.

A. Ονοματική Φράση

ο φίλος του Αλέξη
 Εμείς
 μια πραγματικά
 εντυπωσιακή ταινία
 τα κίτρινα παπούτσια

Οι Ονοματικές Φράσεις έχουν ως βασική τους λέξη ένα ουσιαστικό (ή μια λέξη που το αντικαθιστά, π.χ. ένα επίθετο ή μια αντωνυμία).

Οι ονοματικές φράσεις είναι συνήθως:

1. Υποκείμενα του ρήματος: Δείχνουν **ποιος** κάνει ή παθαίνει αυτό που λέει το ρήμα.

Η μητέρα του Γιώργου αγαπάει τη λαϊκή μουσική.
Ποιος αγαπάει τη λαϊκή μουσική; → Η μητέρα του Γιώργου

2. Αντικείμενα του ρήματος: Δείχνουν **σε ποιον** ή **σε τι** μεταβιβάζεται η ενέργεια του ρήματος.

Η μητέρα του Γιώργου αγαπάει **τη λαϊκή μουσική**.
Τι αγαπάει η μητέρα του Γιώργου; → Τη λαϊκή μουσική

Τα **υποκείμενα** είναι πάντα σε **ονομαστική πτώση** και τα **αντικείμενα** σε **αιτιατική** ή **γενική!**

